

потужним інструментом; вони сприяють безперервності процесу професійної підготовки та інтеграції України до світового правового простору.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у площині розроблення та упровадження практико-орієнтованих цифрових рішень, які б дали можливість поєднувати міжнародний правозахисний досвід з актуальними потребами українських ЗВО.

Список використаних джерел:

1. Байбакова О. Формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи у вищих навчальних закладах США: дис.....канд. пед. наук. Ужгород, 2017.
2. Бідюк Н.М. Формування іншомовної професійної компетентності у студентів-іноземців в університетах Канади / Н. Бідюк // Наук. вісн. Чернів. ун-ту. Педагогіката психологія: зб. наук. пр. / Чернів. нац. ун-т ім. ЮріяФедьковича. Чернівці, 2012. Вип. 617. – С. 3–8.
3. Пришляк О. Ю. Формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців соціономічних професій: теоретичний контекст: монографія / за наук. ред. В. П. Кравця. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2021. 552 с.
4. Пришляк, О., Джаммал, М., Мушеану, Е., & Оленчук, П. (2025). Удосконалення практики викладання міжкультурної комунікації в університетах. *Академічні візії*, 2025. – Вип. 47. С. 37-48.
5. Мова і міжкультурна комунікація: теорія та практика : колективна монографія / за наук. ред. Н. Сизоненко. Київ : Видавництво Ліра-К, 2021. 256 с.
6. Рабецька Н. Л. Формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців соціономічної сфери у професійній підготовці: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.0004/ ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2018. 20 с.
7. Самойленко Н. Б. Теоретичні та методичні засади формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців гуманітарного профілю у вищих педагогічних навчальних закладах; автореф. дис. ... д-ра пед. наук: НАПН України. Інститут вищої освіти. Київ, 2014.

Степан Ганджа

здобувач третього (освітньо-наукового)

рівня вищої освіти,

спеціальності 231 Соціальна робота

Тернопільського національного педагогічного

університету імені В. Гнатюка

ПРИНЦИПИ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА З ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМИ ОСОБАМИ (ВПО)

Сучасні соціальні процеси в Україні, зумовлені воєнними діями та масштабними міграційними переміщеннями населення, актуалізували проблему соціального захисту внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Набуття статусу ВПО регламентується

положеннями Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [1], який визначає гарантії держави щодо забезпечення їхніх прав і свобод. У цьому контексті соціальний працівник виступає ключовим суб'єктом реалізації державної соціальної політики, забезпечуючи підтримку, супровід та сприяння інтеграції ВПО у приймаючі громади.

Професійна діяльність соціального працівника з внутрішньо переміщеними особами ґрунтується на системі принципів, що визначають гуманістичну, правову та етичну спрямованість соціальної роботи. Передусім йдеться про принцип гуманізму та поваги до гідності особистості. ВПО нерідко переживають втрату житла, соціальних зв'язків, роботи, відчуття безпеки, що супроводжується психологічною напругою та дезадаптацією. Тому в центрі професійної взаємодії має бути людина з її потребами, переживаннями та ресурсами, а гуманістичний підхід при цьому має передбачати емпатію, підтримку, недопущення стигматизації та дискримінації [1; 2; 3].

Невід'ємним є принцип дотримання прав людини. Соціальний працівник забезпечує реалізацію соціальних, економічних і культурних прав ВПО, сприяє доступу до соціальних послуг відповідно до норм Закон України «Про соціальні послуги», а також здійснює правопросвітницьку діяльність. Особливого значення набуває правозахисна функція у випадках порушення прав переміщених осіб, труднощів із працевлаштуванням, отриманням житла чи соціальних виплат.

Важливим професійним орієнтиром є принцип добровільності та активної участі клієнта. Соціальна допомога не може нав'язуватися; вона надається за згодою особи та за умови її залучення до процесу прийняття рішень. Такий підхід сприяє відновленню суб'єктності ВПО, формуванню відповідальності за власне життя, розвитку здатності до самопомоги. Соціальний працівник виступає партнером, а не контролером, що відповідає сучасній моделі клієнтоцентричної соціальної роботи [3; 5].

У роботі з внутрішньо переміщеними особами особливої ваги набуває принцип конфіденційності. Інформація про особисте життя, стан здоров'я, обставини переміщення часто має чутливий характер. Дотримання положень Етичний кодекс спеціалістів із соціальної роботи України гарантує захист персональних даних та формує довіру між фахівцем і клієнтом. Без атмосфери довіри ефективна соціальна допомога є неможливою.

З огляду на багатовимірність проблем ВПО, визначальним є принцип комплексності. Переміщення впливає не лише на матеріальне становище особи, а й на її психологічний стан, соціальні зв'язки, професійну реалізацію. Тому допомога має передбачати міжвідомчу взаємодію органів соціального захисту, освітніх закладів, медичних установ, центрів зайнятості, громадських організацій. Реалізація комплексного підходу часто здійснюється через кейс-менеджмент, що дозволяє системно координувати процес надання послуг та забезпечувати індивідуальний супровід.

Принцип індивідуального підходу логічно впливає з попереднього. Кожна ситуація переміщення є унікальною: різняться причини евакуації, сімейний склад, рівень ресурсів, досвід пережитих подій. Особливої уваги потребують діти, люди похилого віку, особи з інвалідністю, сім'ї військовослужбовців. Соціальний працівник має враховувати ці особливості при розробленні індивідуального плану роботи та визначенні пріоритетів допомоги.

Одним із стратегічних орієнтирів є принцип соціальної інтеграції та інклюзії. Завдання соціальної роботи не обмежується наданням матеріальної підтримки; воно спрямоване на створення умов для повноцінного включення ВПО у соціальне життя громади. Йдеться про сприяння працевлаштуванню, доступу до освіти, участі в громадських ініціативах, формуванні нових соціальних зв'язків. Інтеграція сприяє зниженню соціальної напруги та формуванню соціальної згуртованості.

Не менш важливим є принцип превентивності, що передбачає попередження можливих ризиків вторинної дезадаптації, соціальної ізоляції, конфліктів у приймаючій громаді. Профілактичні заходи, групи підтримки, інформаційно-просвітницька робота сприяють стабілізації психоемоційного стану ВПО та запобіганню соціальним ускладненням.

Висновки. Таким чином, принципи роботи соціального працівника з внутрішньо переміщеними особами формують цілісну методологічну основу професійної діяльності. Вони забезпечують гуманістичний характер взаємодії, правову захищеність клієнтів, комплексність допомоги та орієнтацію на довгострокову інтеграцію. У сучасних умовах воєнного стану ці принципи набувають стратегічного значення, оскільки сприяють не лише підтримці окремої особи, а й зміцненню соціальної стійкості суспільства загалом.

Список використаних джерел:

1. «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»: Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2015. № 1. Ст. 1.
2. Внутрішньо переміщені особи. Міністерство соціальної політики України. 2016. URL : <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html>. (дата звернення: 09.10.2025 р.)
3. Петришин Л. Й., Лещук Г. В. Змістові аспекти соціально-педагогічної роботи із вимушеними переселенцями та їх сім'ями в сучасних соціальних умовах. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія, 2016. № 1(11). С. 40-46
4. Одарич О. І. Технології соціальної роботи з адаптації дітей внутрішньо переміщених осіб. 2023. URL:<https://dspace.znu.edu.ua/jspui/bitstream/.pdf> (дата звернення: 03.10.2025).
5. Трубавіна І. М. Проблеми внутрішньо переміщених осіб в Україні як основа соціально-педагогічної роботи з ними. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2015. № 8. С. 434-446. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2015_8_53 (дата звернення: 03.10.2025).